

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 446-1917)

Originalt emne

Arbejderforhold

Arbejderforhold/Arbejdsløshedsunderstøttelse

Arbejderforhold/Foranstaltninger mod Arbejdsløshed (Nødhjælpsarbejde, Ungdomsarbejde)

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden/Almindelige Statsforanstaltninger

Hjælpekassen

Hjælpekassen/Hjælpekassen i Almindelighed

Sygehuse

Sygehuse/Hospitalernes Funktionærer

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 15. november 1917](#)
- 2) [Byrådsmødet den 6. december 1917](#)
- 3) [Byrådsmødet den 6. december 1917](#)
- 4) [Byrådsmødet den 13. december 1917](#)
- 5) [Byrådsmødet den 31. januar 1918](#)
- 6) [Byrådsmødet den 21. februar 1918](#)
- 7) [Byrådsmødet den 7. marts 1918](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 15. november 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Cirkulære af 30. Oktober 1917 fra Indenrigsministeriet angaaende Dyrtidshjælp til Medlemmer af Arbejdsløshedskasser.

Toges til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 6. december 1917 - side 15

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Andragende fra Inspektør Sølvsteen om Forlængelse af hans Lønanciennitet.

Udvalget kunde ikke anbefale det.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 6. december 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Cirkulære af 22. . November

1917 fra Indenrigsministeriet angaaende Forstaaelsen af midlertidig Lov af 27. Oktober d. A. om Hjælp til arbejdsløse.

Toges til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 13. december 1917 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Fra Hjælpekassens Bestyrelse var fremsendt følgende Skrivelse, af 21. November 1917 fra

Bestyrelsens Sekretær til Bestyrelsen angaaende Forstaaelsen af midlertidig Lov af 27. Oktober 1917 § 8 angaaende overordentlig Hjælp til arbejdsløse:

"I Anledning af Spørgsmaalet om, hvorvidt den i Aarhus hidtil anvendte Understøttelse efter Takst (12 Kr. ugl. til Mand og Hustru 2 Kr. 40 Øre ugl. til hvert Barn - indtil 26 Kr. ugl.) fremdeles kan anvendes efter Lov 27/10 1917 § 8, maa det vel siges, at en direkte ugentlig Supplering af den i Lovens §§ 6 og 7 nævnte Understøttelse ikke kan ske, medmindre der foreligger "særlige Forhold".

Eksempler paa særlige Forhold er nævnt i § 8, og iøvrigt har det altid været Hjælpekassens Skøn, der har været afgørende for, hvad der er "særlige Forhold" - (lang Tids Arbejdsløshed maa saaledes være særligt Forhold - f. Eks. for Olimøllens, Havnens og Mønsteds Arbejderes Vedkommende) - Stillingen i det hele i Aarhus, der har været særlig haardt ramt af Arbejdsløshed, og den Omstændighed, at de arbejdsløse nu i længere Tid har været vant til at faa Suppleringshjælp og har regnet med den derved fremkomne Indtægt, maa ogsaa tages i Betragtning. - De, der ikke er Medlemmer af Arbejdsløshedskasser - ikke selv har forsikret sig - understøttes i det væsentlige efter samme Takst.

Der er da ogsaa Enighed indenfor hele Hjælpekassens Bestyrelse om, at de arbejdsløse ikke kan stilles ringere i Kaar end tidligere og daarligere end andre understøttede, og den anvendte Takst er iøvrigt ved sin glidende Skala et Udtryk for, at de daarligst stillede f. Eks. Arbejdsmænd og Malere - og de, der har mange Børn, i særlig Grad hjælpes.

Med den Mængde arbejdsløse, der for Tiden er (D. D. 2533), vil det være i høj Grad vanskeligt for ikke at sige uoverkommeligt for Bestyrelsen for Hjælpekassen at skønne i hvert enkelt Tilfælde - trykkendø Gæld f. Eks. Mejeriregninger, for Gas, Tøj o. 1. angiver de fleste at have.

I mange Byer har man anvendt Dyrtidslovens § 1 til Nedsættelse af Priserne ved Rabatkuponer til Folk under en vis Indtægtsgrænse, og i København og paa Frederiksberg ydes der foruden Nedsættelse af Mælkepriser 1 Krone ugentlig pr. Barn. - Der forlyder intet om, at disse Understøttelser nu vil ophøre (Bekendtgørelse fra Frederiksberg Kommune af 16. November 1917 efter den ny Lovs Ikrafttræden). Hjælpen ydes dog i disse Tilfælde gennem Kommunalbestyrelserne, ikke gennem Hjælpekassen, men det er dog direkte Hjælp i Henhold til Dyrtidslovens § 1.

Ved de mange Forespørgsler (ogsaa private) ser man da ogsaa, at der i de større Byer, hvor Arbejdsløsheden har været størst og været længst, er opstaaet nogen Raadvildhed i Hjelpekasserne om den fortsatte Administration.

Da der har sket adskillige Henvendelser til Fattigvæsenet, og da en Forringelse af de arbejdsløses Kaar efter Hjelpekassebestyrelsens Skøn som foran nævnt ikke er forsvarlig, er det formentlig det rigtigste i det store og hele saa vidt muligt at opretholde Status quo.

Dette kunde jeg tænke mig blev ordnet saaledes, at de arbejdsløse, der søger om yderligere Hjælp i Henhold til § 8, indgiver Ansøgning - som vedlagte Blanket udviser - igennem Arbejdsløshedskasserne. Disse indsender Andragenderne til Hjelpekassen med Forklaring, Bilag og Indstilling, og Bestyrelsen skønner derpaa - i nogen Grad med den hidtil anvendte Takst som Ledetraad - over Sagerne. Ugentlig Hjælp af Hjelpekassen til de arbejdsløse ydes ikke, medmindre det er nødvendigt, men saa vidt muligt kun 1 Gang pr. Maaned, og naar begrundet Ansøgning foreligger.

Bestyrelsen bør saa vidt muligt anvende § 8, naar yderligere Hjælp kan gives, da Refusionen herefter i Henhold til Dyr tidslovens § 1 er 2/3, og da Kommunens Tarv saaledes herved bedst varetages.

I de Tilfælde, hvor det ikke menes, at Hjælp kan ydes efter § 8, henvises Sagen til den almindelige Hjelpekasselov.

Samarbejde søges med Arbejdsløshedskasserne."

Fra et Mindretal i Hjelpekassens Bestyrelse forelaa følgende Skrivelse af 27. November 1937: "Foranlediget ved en i Hjelpekassens Møde den 21. ds. oplæst og til Hr. Borgmesteren indleveret Skrivelse - affattet af Hjelpekassens Sekretær -, hvilken Skrivelse ikke staar som et Udtryk for den samlede Bestyrelse, finder et Mindretal Anledning til følgende Bemærkninger: Flertallet indenfor Bestyrelsen fortolker Lovens § 8 saaledes, at man - som hidtil - i Henhold til den kommunale Dyrtidslovs almindelige Regler har Lov til at supplere den ugentlige Understøttelse, der oppebæres af Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser efter §§ 6 og 7 i midlertidig Lov af 27. Oktober 1917, op til et nærmere fastsat Beløb (for Tiden 12 Kr. pr. Uge pr. Mand og Hustru -j- 2 Kr. 40 Øre pr. Barn pr. Uge).

Mindretallet kan ikke tiltræde denne Opfattelse af § 8, da man mener, at en saadan Supplering, jfr. Ministeriets Cirkulærer af 30/10 og 11/11 1917, kun er tilladt i særlige

Tilfælde, medens det efter Flertallets Fortolkning skulde danne Reglen, idet Flertallet anser Arbejdsløshed i Almindelighed som et "særligt Forhold."

Mindretallet er selvfølgelig - som hidtil - villig til at yde virkelig trængende den nødvendige Understøttelse, naar det kun sker indenfor Lovens Grænser, idet man dog tilføjer, at man bør være varsom med at yde Understøttelser, der bevirker, at det ikke kan betale sig for den understøttede at søge Arbejde."

Formanden oplæste § 8 i midlertidig Lov af 27. Oktober 1917 om overordentlig Hjælp til arbejdsløse og bemærkede efter at have gjort opmærksom paa den Divergens, der ifølge de to Skrivelser fandtes mellem Hjælpekassebestyrelsens Flertal og dens Mindretal, at Sagen altsaa drejede sig om, hvad der skulde forstaas ved- "særlige Forhold". Efter Talerens Mening kunde Byraadet ikke træffe nogen Afgørelse i dette Spørgsmaal, idet Hjælpekassens Bestyrelse selvfølgelig selv maatte fortolke Loven. Der var saaledes ikke andet at gøre end at tage Skrivelserne til Efterretning, selv om der naturligvis intet var til Hinder for, at Byraadets Medlemmer udtalte sig om Sagen.

Møller var ikke enig med Formanden i, at Hjælpekassens Bestyrelse selv skulde fortolke Loven, idet Regelen jo var, at Ministeriet i Cirkulærer eller Bekendtgørelser gjorde nærmere Rede for Lovenes Udførelse, hvilket ogsaa var sket med Hensyn til den midlertidige Lov af 27. Oktober 1917. Da Indenrigsministeriet i Bekendtgørelsen af 22. November 1917 tydeligt havde udtalt, at Arbejdsløshedshjælpen ikke kunde suppleres uden, at der var særlige Forhold tilstede, vilde det formentlig være rigtigst, at Byraadet tilskrev Hjælpekassens Bestyrelse, at den maatte administrere Kassen efter de gældende Love og Ministeriets Skrivelser.

Formanden troede ikke, at Byraadet havde nogen selvstændig Fortolkningsret overfor Hjælpekassen, hvis Bestyrelse var valgt direkte af Vælgerne. Ved at følge Hr. Møllers Forslag vilde man ikke opnaa andet end at sige det selvfølgelig til Hjælpekassebestyrelsen, at den skulde rette sig efter Lovene. Noget andet var, at Byraadet kunde gaa direkte til Ministeriet med Forespørgsel om, hvorledes Loven skulde fortolkes, men noget synderligt vilde der næppe vindes derved.

Simonsen var ganske enig med Formanden i, at det tilkom Bestyrelsen selv at fortolke og administrere Loven. Taleren vilde gerne være med til at yde Bestyrelsen Anerkendelse for den Maade, hvorpaa den hidtil havde administreret, og han troede ikke, man kunde rette nogen Bebrejdelse mod den for i det foreliggende Tilfælde at være gaaet uden for Loven.

Ved den sidste Lov om Hjælp til arbejdsløse var der blevet givet Kommunerne Lejlighed til at udvide den egentlige Arbejdsløshedsunderstøttelse betydeligt. Der var imidlertid Tilfælde, hvor Arbejdsløshedsunderstøttelsen vilde blive noget mindre end Hjælpekasseunderstøttelsen hidtil havde været, men det var klart, at der i saadanne Tilfælde maatte være særlige Forhold tilstede, og det var da kun naturligt, at Hjælpekassens Bestyrelse benyttede Loven saaledes, at de paagældende ikke fik mindre end hidtil. Byraadet kunde ikke give Bestyrelsen noget Paabud, og der var i det hele taget ikke Anledning til at foretage sig videre. Desuden var Divergensen i Bestyrelsen næppe synderlig alvorlig, da Mindretallet vel ellers nok selv vilde have fundet paa at spørge Ministeriet. Taleren henstillede, at man tog Skrivelserne til Efterretning.

Møller kunde ikke forstaa, at et Flertals Fortolkning skulde anses for rigtigt, da det jo kunde føre til, at Lovén blev forskellig praktiseret de forskellige Steder. I Lovens § 8 var det udtrykkeligt angivet, hvad der skulde anses for "særlige Forhold", og Bestyrelsens Mindretal hævdede kun, at Arbejdsløshedsunderstøttelsen ikke maatte suppleres, med mindre der forelaadei Loven nævnte særlige Forhold. Men Mindretallet i Bestyrelsen kunde jo iøvrigt selv forespørge Indenrigsministeriet om, hvorledes Bestemmelsen skulde forstaaes.

Formanden kunde ikke indrømme, at det i Lovens § 8 blev angivet, hvilke Forhold, der maatte anses for "særlige Forhold". Foran de nævnte Forhold: stort Børneantal, Sygdom, trykkende Gæld, stod "bl. a.", hvor med altsaa var givet, at de anførte Forhold var nævnt eksempelvis.

Christensen havde den Opfattelse, at Hjælpekassebestyrelsens Flertal var paa den sikre Side i sin Fortolkning, idet de anførte Forhold kun var nævnt eksempelvis. For Arbejdere fra tekniske Fag blev der ingen supplerende Tilskud givet, med mindre vedkommende havde 5 Børn eller derover, i hvilket Tilfælde der blev ydet 2 Kr. 40 Øre ugentlig for hvert Barn ud over 4. For Fag med stor Arbejdsløshed og en lav Arbejdsløshedsunderstøttelse, f. Eks. 12 Kr. 25 Øre, var det klart, at de paagældende maatte være i saa trykkende Forhold, at de maatte paadrage sig Gæld hver eneste Uge, og saa maatte Betingelsen om "særlige Forhold" være tilstede. Da Hjælpekassens Bestyrelse første Gang behandlede dette Spørgsmaal, havde Mindretallet intet at indvende imod Flertallets Fortolkning. Byraadet havde ingen Kompetence til at gøre sig til Dommer over Hjælpekassens Bestyrelse; vilde dennes Mindretal gaa videre med Sagen, kunde det selv spørge Ministeriet. Taleren

anbefalede at tage Skrivelserne til Efterretning.

Brammer var enig med Formanden i, at Byraadet ikke kunde give sig af med at fortolke Loven for Hjælpekassens Bestyrelse. Derimod kunde det maaske være paa sin Plads, om Byraadet det udtalte sin Tilfredshed med, at Bestyrelsen vilde udsende de i Sekretærens Skrivelse omtalte Skemaer, saaledes at der kunde ske en Undersøgelse i hvert enkelt Tilfælde. Ved saadan Undersøgelse vilde man komme ind paa, at der ikke blev givet mere i Understøttelse, end den paagældende kunde opnaa ved Arbejde, og det havde ikke ringe samfundsmæssig Betydning. Hvis Byraadet vilde gøre andet i Sagen end at tage Skrivelserne til Efterretning, vilde Taleren henstille, at man erklærede sig tilfreds med Anvendelsen af Skemaerne.

P. Petersen troede, at Hjælpekassen noget misforstod sin Opgave ved at optræde som Forsørgelseskasse. At der var noget forkert ved den Fremgangsmaade, der nu blev-anvendt, fremgik tydeligt deraf, at en arbejdsløs kunde have mere i Indtægt gennem Understøttelser, end naar han stod i fast Arbejde. Paa den Maade blev Arbejdsløsheden ret stærkt forøget, idet Folk selvfølgelig søgte hertil i stort Tal, og dette bevirkede atter, at der ikke blev Beboelseslejligheder nok. Man var i det hele taget kommet ind paa en Fremgangsmaade, som i det lange Løb kunde blive farligt for Kommunen, hvis den ikke snart blev forandret.

Christensen vilde gerne vide, hvilken Forandring, der kunde foretages, med mindre der var Arbejde nok at faa, men maaske vilde Hr. P. Petersen anvise Arbejde til de arbejdsløse. Overfor de Herrer Braminers og P. Petersens Bemærkninger om, at der i visse Tilfælde blev givet mere i Understøttelse, end de paagældende kunde tjene ved Arbejde, maatte Taleren gøre opmærksom paa, at der var Arbejdsgivere, der lønnede deres Arbejdere saa slet, at de ikke kunde leve deraf.

Desuagtet var Understøttelserne ikke højere end Arbejdsindtægten, med mindre der var mange Børn Til Eksempel skulde nævnes, at først med

6 Børn kunde Understøttelserne ialt naa op til 32-33 Kr. om Ugen.

Møller fandt det meget betænkeligt, at der i Understøttelse kunde faas mere, end der kunde tjenes ved Arbejde. Det var blevet sagt Taleren, at en Arbejdsmand med 5 Børn kunde faa 33 Kr. om Ugen i Understøttelse plus Dyrtdismærkerne. Selvfølgelig var det ikke for meget til Familien at leve af, men det var uheldigt, at Indtægten var 2-3-4 Kr. større, end hvis

vedkommende arbejdede. Saadant virkede demoraliserende, og det var et Spørgsmaal, om det ikke virkede hæmmende for mange i deres Bestræbelser for at faa Arbejde. Man kunde næppe sige, at en Arbejdsgiver, som lønnede med 33 Kr. om Ugen, var en daarlig Arbejdsgiver. I hvert Fald maatte Kommunen saa ogsaa være en daarlig Arbejdsgiver.

Marthin Pedersen syntes, det var mærkeligt, at Hr. Møller vilde paastaa, at en Arbejdsmand efter Dyrtdisloven og Arbejdsløshedsloven kunde opnaa 33 Kr. om Ugen i Understøttelse, idet der her i Byen ikke var en eneste Arbejdsmand, der opnaaede saa meget. Der blev ydet 12 Kr. pr. Uge til Mand og Hustru plus 2 Kr. 40 Øre for hvert Barn, altsaa for en Familie med 5 Børn 24 Kr. Dyrtdismærkerne og Brændselshjælpen, som alle fik i Henhold til deres Indtægt, kunde ikke medregnes i denne Forbindelse. Det var maaske rigtigt nok, at en Arbejder i visse Tilfælde kunde oppebære mere i Understøttelse, end han kunde have i Arbejdsfortjeneste, men Grunden hertil var i saa Tilfælde, at man stod overfor en saa karrig Arbejdsgiver, at hans Arbejdere var berettigede til at faa deres Arbejdsfortjeneste suppleret op til det Beløb, der kunde gives i Understøttelse. Saadanne Arbejdsgivere fandtes der, endog i Byraadet fandtes der en, en Fabrikant, der beskæftigede Folk for en Ugeløn paa højst 8 Kr. Det sagde sig selv, at saadanne Arbejdere maatte have offentlig Hjælp for at kunde leve.

Kjeld Sørensen skulde gerne indrømme, at Hjælpekassen i nogen Grad var blevet en Forsørgelseskasse, men Aarsagen hertil var, at det under Krigen var blevet en Nødvendighed. Det gjaldt om, at Hjælpekassebestyrelsen fortolkede Lovene saa godt og fornuftigt som muligt, og i saa Henseende kunde der ikke bebrejdes den noget. Kassen blev administreret godt, og Understøttelserne var meget fornuftige, i hvert Fald ikke for store. Det var meget rigtigt, at der ikke burde gives mere i Understøttelse, end der kunde tjenes ved Arbejde, men paa den anden Side vilde dog vist alle indrømme, at det var umuligt for en Familie, der bestod af 8-10 Mennesker, at leve af 26-28 Kr. om Ugen. Det var længe siden, at Fattigudvalget uden Hensyn til dets Sammensætning havde ment, at en saadan Familie ikke kunde klare sig med det Beløb, og saa vidt Taleren vidste, gav Hjælpekassen ikke mere. Den Mand, der ikke tjente mere ved sit Arbejde, var pisket til at søge Hjælp, og det var heller ingen Skam for ham at gøre det, da han ellers maatte sulte sine Børn. Hvis Hjælpekassebestyrelsens Mindretal havde Ret i sin Fortolkning, betød det kun, at en Del af de arbejdsløse maatte have Understøttelse fra andre Steder end Hjælpekassen.

Christensen vilde overfor Hr. Møller, som havde nævnt, at Kommunen saa ogsaa maatte være en daarlig Arbejdsgiver, bemærke, at vel havde Kommunens Arbejdere ikke nogen stor Løn, men de fik dog lidt Dyrtidstillæg og lejlighedsvis havde de ogsaa lidt Overarbejde.

Møller fastholdt, at de af ham nævnte Understøttelsesbeløb var rigtige. En Familie med 5 Børn kunde faa op til 33 Kr. om Ugen.

Marthin Pedersen troede, Hr. Møller havde faaet fejl Underretning. En Familie med 5 Børn kunde højst faa 24 Kr. om Ugen plus de Ydelser, der var tilgængelig for alle efter Indtægten, og i Huslejhjælp ikke over 35 Kr. om Maaneden, altsaa ikke 33 Kr. om Ugen.

Brøndum bemærkede i Anledning af Hr. P. Petersens Udtalelse om, at Hjælpekassen var blevet en Forsørgelseskasse, at Hjælpekassens Opgave var at hjælpe, men at Hjælpen naturligvis maatte være saadan, at den, der fik den, kunde leve, enten han havde Arbejde eller ikke. Skævheden ved, at der i visse Tilfælde maatte ydes mere i Understøttelse, end den vedkommende kunde have i Arbejdsfortjeneste, skyldtes Frikonkurrencen, hvor det for Arbejdsgiveren gjaldt om at faa den billigst mulige Arbejdskraft uden Hensyn til, om Arbejderen kunde, leve af sin Løn eller ej. Taleren troede, at Hjælpekassens Pligt til at hjælpe Arbejdslønnen op kunde føre til en vis Arbejdspligt for at faa Bidrag, men naturligvis ogsaa til Pligt for det offentlige til at skaffe Arbejde.

Møller var glad ved, at Hr. Marthin Pedersen nu var naaet op til en Understøttelse af mellem 32 og 33 Kr. om Ugen for en Familie med 5 Børn. Naar Taleren havde nævnt 33 Kr., var dét altsaa rigtig nok.

Marthin Pedersen hævdede, at Hr. Møller ikke kunde nævne et eneste Tilfælde, hvor der var blevet givet den af ham nævnte Understøttelse.

Toges til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 31. januar 1918 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Cirkulære af 15. Januar 1918 fra Indenrigsministeriet om Iværksættelse af Foranstaltninger til Afhjælpning af Arbejdsløsheden.

Til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 21. februar 1918 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Skrivelse fra den kommunale Hjælpekasse om, hvorledes den agter at administrere Loven af 8. Februar 1918.

Formanden henviste til sine Udtalelser om den kommunale Hjælpekasse og mente, at denne maatte være kompetent til selv at afgøre sin Administrationsmaade.

Til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 7. marts 1918 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 446-1917)

Cirkulære af 25. Februar 1918 fra Indenrigsministeriet angaaende Ændringer i Loven om overordentlig Hjælp til Arbejdsløse.

Til Efterretning.

